

Şarhöyük'ten Bir Erken Tunç Çağ Mührü

An Early Bronze Age Seal From Şarhöyük

MAHMUT BİLGE BAŞTÜRK* - YELİZ KAYA**

*Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, bilgebasturk@gmail.com

**Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, ylizkaya@gmail.com

Özet: Eskişehir şehir merkezinin kuzeyinde yer alan Şarhöyük – Dorylaion yerleşmesi, bugüne dek MÖ 3. binyıldan MS 12. yüzyıla dek uzanan bir kültürel devamlılık ortaya koymaktadır. Höyükte gerçekleştirilen kazılarda Erken Tunç Çağı verileri, mimari tabaka olarak tespit edilememiş olmasına rağmen höyüğün genelinde figürinler, ağırşaklar, ağırlıklar ve geniş bir çanak çömlek repertuarı ile temsil edilmektedir. Bu yazıda tanıtılacak olan ve 2016 yılı kazı çalışmalarında tespit edilen bir adet Erken Tunç Çağı pişmiş toprak damga mührü de bu buluntu topluluğunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Konik formlu, yuvarlak bir bezeme yüzeyine sahip ve kompozit çentik bezemeli olan bu damga mühür, İç Batı Anadolu bölgesinde tespit edilen taş ve pişmiş toprak damga mühürlerle form ve bezeme açısından karşılaştırılmıştır. İncelenen mühür, paraleller ve Şarhöyük ETÇ çanak çömleği dikkate alındığında, kabaca ETÇ II'nin son evrelerine tarihlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Erken Tunç Çağ, Şarhöyük, Dorylaion, Mühür

Abstract: Şarhöyük – Dorylaion, located to the North of Eskişehir city centre, has exhibited a cultural sequence from the 3rd millennium BC to the end of the 12th century AD. Although not connected to a stratigraphical architectural layer, the excavations on the mound provided a series of figurines, spindle-whorls, weights, and a considerable large repertory of pottery dating to the Early Bronze Age. The Early Bronze Age stamp seal, unearthed in 2016 campaign and introduced in this paper, is another component of this group. The stamp with conical form, and bearing composite decoration patterns on the circular stamp surface, has been compared to the stone and earthen stamp seals from the other settlements excavated in Central Western Anatolia, in sense of form and decoration patterns. The seal in question can be dated roughly to the end of the Early Bronze Age II, with regards to the parallel and Early Bronze Age pottery from the mound.

Keywords: Şarhöyük, Dorylaion, Early Bronze Age, Seal.

Giriş

Eskişehir şehir merkezinin 2 km kuzeyinde yer alan (Fig. 1) Şarhöyük'te (Dorylaion)sistemli arkeolojik kazılar, 1989 yılında Prof.Dr. Muhibbe DARGA başkanlığında başlamıştır. 2005 – 2012 yılları arasında müteveffa Prof.Dr. Taciser TÜFEKÇİ SİVAS başkanlığında sürdürülen çalışmalar,¹ 2013 yılında Doç.Dr. Hakan SİVAS katılımıyla kısa bir çalışma ile devam ettirilmiştir. 2015 yılından itibaren TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü başkanlığında, Mahmut Bilge BAŞTÜRK'ün bilimsel danışmanlığında yeniden başlatılmıştır.²Şarhöyük'te gerçekleştirilen kazı çalışmalarının sonucunda, farklı sayıda evreleriyle beraber tespit edilen mimari kültür tabakaların yanısıra, malzemesi höyük üzerinde bulunabilmesine rağmen mimari tabakası henüz açığa çıkarılamamış kültürel dönemler de saptanmıştır. Elimizdeki verilerle Şarhöyük'te yedi farklı tabakanın varlığından söz etmemiz mümkündür:

ŞH I	Bizans Dönemi
ŞH II	Roma Dönemi
ŞH III	Hellenistik Dönem
ŞH IV	Demir Çağ
ŞH V	Geç Tunç Çağı – Hitit Dönemi
ŞH VI	Orta Tunç Çağı (az miktarda çanak çömlekle sınırlı)
ŞH VII	Erken Tunç Çağı (çanak çömlek ve küçük buluntu ile sınırlı)

Şarhöyük'te Erken Tunç Çağına (ETÇ) ilişkin veriler, henüz sadece höyük üzerinde tespit edilebilen malzemeyle sınırlıdır. Tabakası tespit edilememiş olmakla beraber, höyüğün kuzeyindeki basamaklı açmalarda; höyüğün batı yamacında Hellenistik tabakaların üstünde; Geç Roma ve Bizans tabakaları tarafından yamacın teraslanması amacıyla taşınan toprak içinde ve höyüğün güney yamacında; Hitit İmparatorluk Dönemi (ŞH V) tabakalarının üzerinde, erozyona uğramış Demir Çağ (ŞH IV) tabakalarının malzemesi ile karışmış şekilde Erken Tunç Çağına ait figürin, ağırşak, ağırlık gibi buluntuların yanısıra,³ oldukça ciddi bir repertuar oluşturan Erken Tunç Çağı çanak çömleği yoğun şekilde tespit edilmiştir.⁴ Erken Tunç Çağı malzemesinin birbirinden oldukça uzak alanlarda tespit edilmesi ve malzeme çeşitliliği, höyük üzerindeki bir noktadan veya çok yakındaki bir Erken Tunç Çağ yerleşmesinden devamlı şekilde toprak çekildiğini düşündürmektedir.

2016 sezonu kazılarının başlangıcında, Hitit İmparatorluk Dönemi'ne ait mimari veren açmaların yüzey temizliği sırasında (T-U 28), yamaç toprağının akması ile gelmiş olması muhtemel az miktarda çanak çömlek parçası ile beraber tespit edilen bir adet Erken Tunç Çağı mührü, bu yazının konusunu oluşturmaktadır. Konik biçimli ve ip delikli şekillendirilmiş olan mühür, 2,4 cm yükseklikte, 2,6 x 2,4 cm boyutlarında dairesel bir bezeme yüzeyine sahip olan mührün baskı yüzeyi, ufak iki dökülme dışında sağlamdır (Fig. 2). Bezeme, birbiriyle kesişen veya bağımsız farklı boyda tırnak baskı bezeme ile şekillendirilmiştir. Belirgin bir bezeme şablonu tespit edilememiştir. Damga mührün hamuru ve dışı, açık-kızılkahverengi tonlarındadır (hamur 7,5 YR 6/2; dış renk 7,5 YR 5/2). Dış yüzey astarlı ve hafif açıktır. Mührün hamuruna baktığımızda ise az miktarda ince kum, ince kireç ve az miktarda ince mika

¹ Şarhöyük Kazıları için bakınız Darga, 1994; 1995; 2004; Darga, Tüfekçi Sivas, 2000; 2001; Darga, Tüfekçi Sivas ve Sivas 2002; 2003; 2005; Tüfekçi Sivas, 2010. Ayrıca bakınız Tüfekçi Sivas, Sivas, 2014; Baştürk, Baştürk, 2017.

²Şarhöyük Kazısı, Anadolu Üniversitesi BAP fonundan, 1701E052 no.lu Şarhöyük Kazı, Araştırma ve Yayın Projesi başlığıyla desteklenmektedir.

³ Şarhöyük İlk Tunç Çağ buluntularıyla ilgili olarak bakınız Sivas,2004; 2009.

⁴ Şarhöyük ETÇ çanak çömleğinin tipolojisi ve teknik detayları için bakınız Baştürk, Baştürk 2017.

katkıdır. Hamurunun oldukça sıkı olduğu gözlemlenmektedir ve bu özellikleriyle mühür, Şarhöyük Erken Tunç Çağ çanak çömleği hamur yapısı ile ortak özellikler göstermektedir (Baştürk, Baştürk, 2017, s. 193-200).

Şarhöyük'te tespit edilmiş olan mühür, farklı yönleriyle karşılaştırılabilir. Bu çalışmada, İç Batı Anadolu bölgesi Erken Tunç Çağı pişmiş toprak ve taş damga mühürleri karşılaştırmaya alınmış, metal mühürler bu çalışmada değerlendirilmemiştir. Yüzey ve form açısından net bilgi vermeyen mühürler ise karşılaştırmaya dâhil edilmemiştir.⁵

İç Batı Anadolu'da tespit edilen ETÇ mühürleri içinde, üç farklı tutamak tipine sahip damga mühür formu gözükmektedir. Bunlara baktığımızda; Küllüoba yerleşmesinin ETÇ II dönemine denk gelen IV. tabakasından dört (Öner, 2009, Res. 12b-Lev. 22d; Lev. 22e; Res. 12a-Lev. 22b; Res.12d-Lev.22a), Çiledir Höyük'ün III tabakasından bir (Türktüzün, Ünan ve Ünal, 2014, Res. 34), Höyüktepe'deki ETÇ tabakasından beş (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3b; Tab. 3f; Tab. 3g; Tab. 3i; Tab. 3a), Kusura yerleşmesinde Erken B ve B evresi olarak adlandırılan tabakalardan üç (Lamb, 1937, Fig. 18.3; Fig. 18.2; Fig. 18.4) ve Keçiayırı'nda ise ETÇ II tabakasındaki mekânlarda *in situ* olarak (Sarı, 2017, s. 118) bulunmuş bir adet pişmiş toprak damga mühür (Sarı, 2017, s. 122, Lev. 1.1) tespit edilmiş ve bu mühürler konik tutamak form grubuna dâhil edilmişlerdir. Bir diğer grup ise, Beycesultan XVIII (ETÇ I) ve XIV (ETÇ II) tabakalarında tespit edilen iki adet taş mühür (Lloyd, Mellaart, 1962, Fig. 4.7; Fig. 4.8), Höyüktepe ETÇ tabakalarında bir tanesi taş olmak üzere toplamda üç adet mühür (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3c; Tab. 3d; Tab. 3e), Seyitömer V. tabakasından bir adet pişmiş toprak mühür (Bilgen, Coşkun, Bilgen, Yüzbaşıoğlu ve Kuru, 2011, Res. 509), Çiledir Höyük III. Tabakasından iki tanesi sabun taşı olmak üzere toplamda üç adet mühür (Türktüzün vd., 2014, Res. 35; Res. 37; Res. 36) ve Küllüoba yerleşmesinin IV. tabakasından bir tanesi serpantin (Öner, 2009, Lev. 73d (serpantin?)) olmak üzere iki adet ayak biçimli damga mühür (Öner, 2009, Res. 12e-Lev. 23a; Res. 28b-Lev. 73d) tutamak formundan dolayı silindirik tutamak grubuna dâhil edilmiştir. Höyüktepe yerleşmesinden tespit edilen ve bölgede tek örnekle temsil edilen bir adet taş mühür (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3h) ise halka tutamak formuna sahiptir. Şarhöyük örneği ise konik tutamaklı form içine dâhil edilebilir (Figür 3).

İç Batı Anadolu ETÇ damga mühürleri, baskı yüzeyleri dikkate alınarak farklı bir şekilde gruplanabilir. Bu durumda, altı farklı baskı yüzey çeşidinden bahsetmek mümkündür. Bunlara baktığımızda, Küllüoba'dan beş (Öner, 2009, Res. 12a - Lev. 22b; Res. 12d - Lev. 22b; Res. 12b - Lev. 22d; Lev. 22c; Lev. 22e), Keçiayırı'ndan bir (Sarı, 2017, s. 122, Lev. 1.1), Kusura'dan iki (Lamb, 1937, Fig. 18.1; Fig. 18.2), Seyitömer'den iki (Bilgen vd., 2011, Res. 509; Bilgen, Coşkun, Coşkun, Bilgen, Ünan, Silek, Çirakoğlu, Kuru, Özcan, Erdinç, Akalın ve Dikmen, 2015, Res. 2035), Çiledir Höyük'ten bir (Türktüzün vd., 2014, Res. 37) ve Höyüktepe'den üç örnek (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3e; Tab. 3f; Tab. 3g) yuvarlak baskı yüzeyleriyle en geniş grubu oluşturmaktadır. Bunun yanında, Kusura'dan bir (Lamb, 1937, Fig. 18.3), Beycesultan'dan iki (Lloyd, Mellaart, 1962, Fig. 4.7; Fig. 4.8) ve Çiledir Höyük'ten iki örnek (Türktüzün vd., 2014, Res. 34; Res. 36) dörtgen form grubunu, Höyüktepe'de tespit edilen üç örnek (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3d; Tab. 3g; Tab. 3g) ise köşeleri yuvarlatılmış yamuk dörtgen form grubunu, Kusura'dan bir örnek (Lamb, 1937, Fig. 18.4) ve Höyüktepe'den üç örnek (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3a; Tab. 3b; Tab. 3c) ise kenarları içe çökük dörtgen form grubunu, Küllüoba'dan iki örnek (Öner, 2009, Res. 12e - Lev. 23a; Res. 28b - Lev. 73d) ve Çiledir Höyük'ten bir örnek (Türktüzün vd., 2014, Res. 35) ise kenarları yuvarlatılmış dikdörtgen form grubunu temsil etmektedir. Yüzey formları içerisinde Küllüoba'dan bir tek örnek (Öner, 2009, Res. 12c - Lev. 22f) ile temsil edilen

⁵ Çalışmada değerlendirmeye alınan mühürlerin tamamı belirtilen kaynaklardan çizilmiştir. Kaynakça gösterilmeyen veriler, Şarhöyük Kazı Arşivi'ne aittir.

son grup ise beş köşeli yıldız formudur. Şarhöyük'te tespit edilen örnek, yuvarlak baskı yüzeyine sahip gruba dâhildir.

İç Batı Anadolu'da tespit edilen damga mühürlerin baskı yüzeyleri üzerinde yaptığımız çalışmalar sonucunda geometrik ve çentik bezeme adı altında iki ana grup oluşturulabilir. Bu gruplar altında, yedi farklı çeşitte bezeme stili göze çarpar. Bunlara baktığımızda, Geometrik bezeme alt grubunda; Küllüoba yerleşmesinin IV. tabakasından bir adet (Öner, 2009, Res. 12a - Lev. 22b), Çiledir Höyük III tabakasından bir adet pişmiş toprak mühür (Türktüzün vd., 2014: Res. 34), bunun yanında Beycesultan XIV tabakasından ise bir adet (taş) mühür (Lloyd, Mellaart, 1962, Fig. 4.7)svastika bezeme olarak gruplandırılırken; Küllüoba IV tabakasından iki örnek (Öner, 2009, Res. 12d - Lev. 22a; Lev. 22c), Seytömer V tabasından, bir tanesi taş olmak üzere toplamda iki örnek (Bilgen vd., 2011, Res. 509; Bilgen vd., 2015, Res. 2035), Höyüktepe'den iki örnek (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3g; Tab. 3/ı) ve Kusura B evresinden bir örnek (Lamb, 1937, Fig. 18.2) ise "+" bezeme grubu olarak gruplandırılmıştır. Baskı yüzey bezemelerinde en yoğun grubu ise; KüllüobaIII'de tespit edilen ayak şeklinde iki mühür (bir tanesi serpantin) (Öner, 2009, Res. 12e - Lev. 23a; Res. 28b - Lev. 73d), Çiledir Höyük III'ten bir tanesi sabun taşı olmakla birlikte iki mühür (Türktüzün vd., 2014: Res. 35; Res. 37) Höyüktepe'den pişmiş toprak üç mühür (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3a; Tab. 3b; Tab. 3c), ve Kusura B evresinden bir adet damga mühür (Lamb, 1937, Fig. 18.4), kafes bezeme grubunu oluşturmaktadır. Höyüktepe'de tespit edilen bir adet taş mühür (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3d) ise bir diğer alt grup olan örgü bezeme içerisinde yer almaktadır. Diğer bir grup ise bileşik kompozisyonudur. Bu grup Beycesultan yerleşmesinin XVIII. tabakasından tespit edilen bir adet taş mühür (Lloyd, Mellaart, 1962, Fig. 4.8) ile temsil edilmektedir. Çentik Bezeme grubunun alt gruplarına baktığımızda ise; Höyüktepe'den ele geçen diğer iki örnek (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3f; Tab. 3h (taş)) ve Kusura Erken B evresinden bir adet damga mühür (Lamb, 1937, Fig. 18.3) ise bitki bezeme grubunu oluşturmaktadır. Bunun yanında Şarhöyük ETÇ mührünün de dâhil olduğu ve bölgede toplamda 6 örnekle (Şarhöyük, Keçiçayırı (Sarı, 2017, s. 122, Lev. 1.1), Höyüktepe ve Kusura'dan (Türkcan, Beyoğlu, 2015, Tab. 3e; Lamb, 1937, Fig. 18.1) birer adet, Küllüoba'dan iki adet (Öner, 2009, Lev. 22d; Lev. 22f)) temsil edilen son grup ise kompozit bezeme grubudur (bakınız Fig. 5).

Şarhöyük'te bulunan Erken Tunç Çağı damga mührünü tarihlendirmek, doğrudan bir tabakayla ilişkili tespit edilmediği için oldukça zordur. Şarhöyük'te tespit edilen çanak çömlek verileri, ETÇ II'nin ikinci ayrısında görülen form gruplarının höyükte temsil edildiklerini, form repertuarının genel karakteristiğinin ise çoğunlukla ETÇ III formlarıyla yansıtıldığını ortaya koymaktadır. Bu anlamda Şarhöyük ETÇ seramiği, şimdilik yaklaşık MÖ 2500 – 1900 arasında bir tarihe yerleştirilebilir (Baştürk, 2017, s. 193).

Yukarıda kısaca incelediğimiz İç Batı Anadolu ETÇ damga mühürleri ile Şarhöyük mührü karşılaştırıldığında ise, konik formu mühürlerin ETÇ'nin tüm evrelerinde gözlemlenebildikleri anlaşılmaktadır. Bezeme olarak en yakın örnek ise, Keçiçayırı yerleşmesinden gelen ve ETÇ II'ye tarihlendirilen (Sarı, 2017, s. 118) mührüdür. Bir diğer yakın bezeme örneği ise ETÇ II evresine tarihlendirilen Küllüoba IVA tabakasından (Fidan, 2005, Tablo 2; Türkteki, 2010, Tablo 2) gelen beş köşeli mührüdür (karşılaştırmak için bakınız Tablo 2). Şarhöyük çanak çömlek verileri ve burada sunulan bezeme paralelleri dikkate alınır, incelenen mührün ETÇ II'nin son evrelerine tarihlendirmesi tutarlı olacaktır. Bugüne dek açığa çıkarılan yoğun seramik repertuarı, figürinler, ağırşaklar, ağırlıklar ve bu yazıda tanıtılan mühür değerlendirildiğinde, Şarhöyük – Dorylaion'da ileriki yıllarda yapılacak kazıların bölgedeki Erken Tunç Çağı yerleşmeleri (Fig. 3) içindeki yerini ve önemini ortaya çıkaracağı kesindir.

Kaynakça

- Baştürk, M.B.-Baştürk, E. (2017). Şarhöyük – Dorylaion Kazılarında Tespit Edilen Erken Tunç Çağı Çanak Çömleği. *Arkeoloji Dergisi*, XXII, 187-211.
- Bilgen, A. N., Coşkun, G., Çevirici Coşkun, F., Bilgen, Z., Ünan, N., Silek, S., Çırakoğlu, S., Kuru, A., Özcan, F.Ç., Erdinç, Z., Akalın, M.B. ve Dikmen, B. (2015). TC. Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Seyitömer Höyük 2013 Yılı Kazı Raporu. Nejat Bilgen (Ed.) Seyitömer Höyük Kazısı Ön Raporu (2013-2014) (s. 14-224). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi-TKİ.
- Bilgen, A. N., Coşkun, G., Bilgen, Z., Yüzbaşıoğlu, N. ve Kuru, A. (2011). TC. Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Seyitömer Projesi 2009 Yılı Kazı Sonuç Raporu. Nejat Bilgen (Ed.) Seyitömer Höyük Kazısı Ön Raporu (2006-2010) (s. 204-372). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi-TKİ.
- Darga, M. (1994). Şarhöyük-Dorylaion Kazıları (1989–1992). *KST*, 15(1), 481-501.
- Darga, M. (1995). 1993 Yılı Şarhöyük-Dorylaion (Eskişehir) Kazıları. *KST*, 16(1), 351-367.
- Darga, M. (2004). Şarhöyük-Dorylaion (Eskişehir) Kazılarında Hitit Buluntuları (1989–2003). T. Korkut, H. İşkan ve G. Işın (Eds.), 60. Yaşında Fahri Işık'a Armağan. Anadolu'da Doğdu/Festschrift für Fahri Işık zum 60.Geburstag (s. 269-283). İstanbul: Ege Yayınları.
- Darga, M.-Tüfekçi Sivas, T. (2000). Şarhöyük-Dorylaion Kazı Çalışmaları 1997-1998. *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 97-127.
- Darga, M.-Tüfekçi Sivas, T. (2001). Şarhöyük-Dorylaion 1999 Yılı Kazı Çalışmaları. *KST*, 22(2), 51-62.
- Darga, M., Tüfekçi Sivas, T. ve Sivas H. (2002). 2000 Yılı Şarhöyük-Dorylaion Kazıları. *KST*, 23(2), 207-218.
- Darga, M., Tüfekçi Sivas, T. ve Sivas H. (2003). 2001 Yılı Şarhöyük/Dorylaion Kazısı ve KaratuzlaNekropolü Temizlik Çalışmaları. *KST*, 24(2), 47–58.
- Darga, M., Tüfekçi Sivas, T. ve Sivas H. (2003). Şarhöyük-Dorylaion Kazısı 2003 Yılı Çalışmaları. *KST*, 26(2), 343-350.
- Fidan, E. (2005). İç Batı Anadolu Orta Tunç Çağı Öncesi Metal Eserleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lamb, W. (1937). Excavations at Kusura Near Afyon Karahisar: II. *Archaeologia*, 86, 1-64.
- Lloyd, S.-Mellart, J. (1962). Beycesultan Vol. I: The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels.: London: The British Institute of Archaeology at Ankara.
- Öner, B. (2009). Küllüoba Höyüğü Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Küçük Buluntuları (Yontmataş Aletler ve Metal Eserler Hariç). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarı, D. (2017). Frigya Dağlık Bölgesi'nde Yer Alan Keçiçayırı İlk Tunç Çağı II Kalesi Küçük Buluntuları. *Arkeoloji Dergisi*, XXII, 117-147.
- Sivas, H. (2004). Eskişehir'den İlk Tunç Çağına Ait İki Pişmiş Toprak Kadın Figürini. *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1,2), 229-234.

Sivas, H. (2009). Eskişehir'den İlk Tunç Çağı'na Ait İki Pişmiş Toprak Kadın Figürini. H. Sağlamtimur, E. Abay, Z. Derin, A.Ü. Erdem, A. Batmaz, F. Dedeoğlu, M. Erdalkıran, M.B. Baştürk, E. Konakçı (Eds.), Altan Çilingiroğlu'na Armağan Yukarı Deniz'in Kıyısında Urartu Krallığına Adanmış Bir Hayat (s. 627-631). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Türkcan, A. U.-Beyoğlu, Z. (2015). Höyüktepe 2014 Yılı Erken Tunç Çağı Damga Mühürleri. M. Türktüzün, S. Ünan (Ed.), Kureyşler Barajı Kurtarma Kazıları 2014 (s. 431-446). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayıncılık.

Tüfekçi Sivas, T. (2010). Şarhöyük. Eskişehir'in Geçmişini Aydınlatan Işık. Aktüel Arkeoloji Dergisi, 14, 56-73.

Tüfekçi Sivas, T.-Sivas, H. (2014). Şarhöyük/Dorylaion Kazıları 2005-2012. KST, 35(3), 151-165.

Türkteki, M. (2010). Batı ve Orta Anadolu'da Çark Yapımı Çanak Çömleğin Ortaya Çıkışı ve Yayılımı. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Türktüzün, M., Ünan, S., Ünal, S. (2014). Çiledir Höyük Erken Tunç Çağı II Bulguları. Tüba-Ar, 17, 49-72.

Figürler

Figür 1

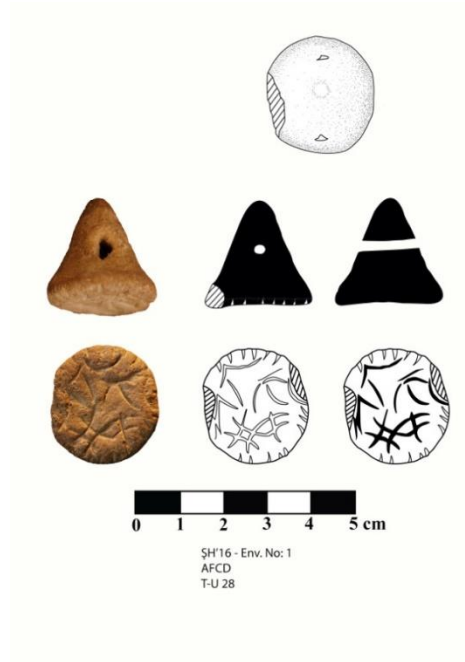

Fig. 2

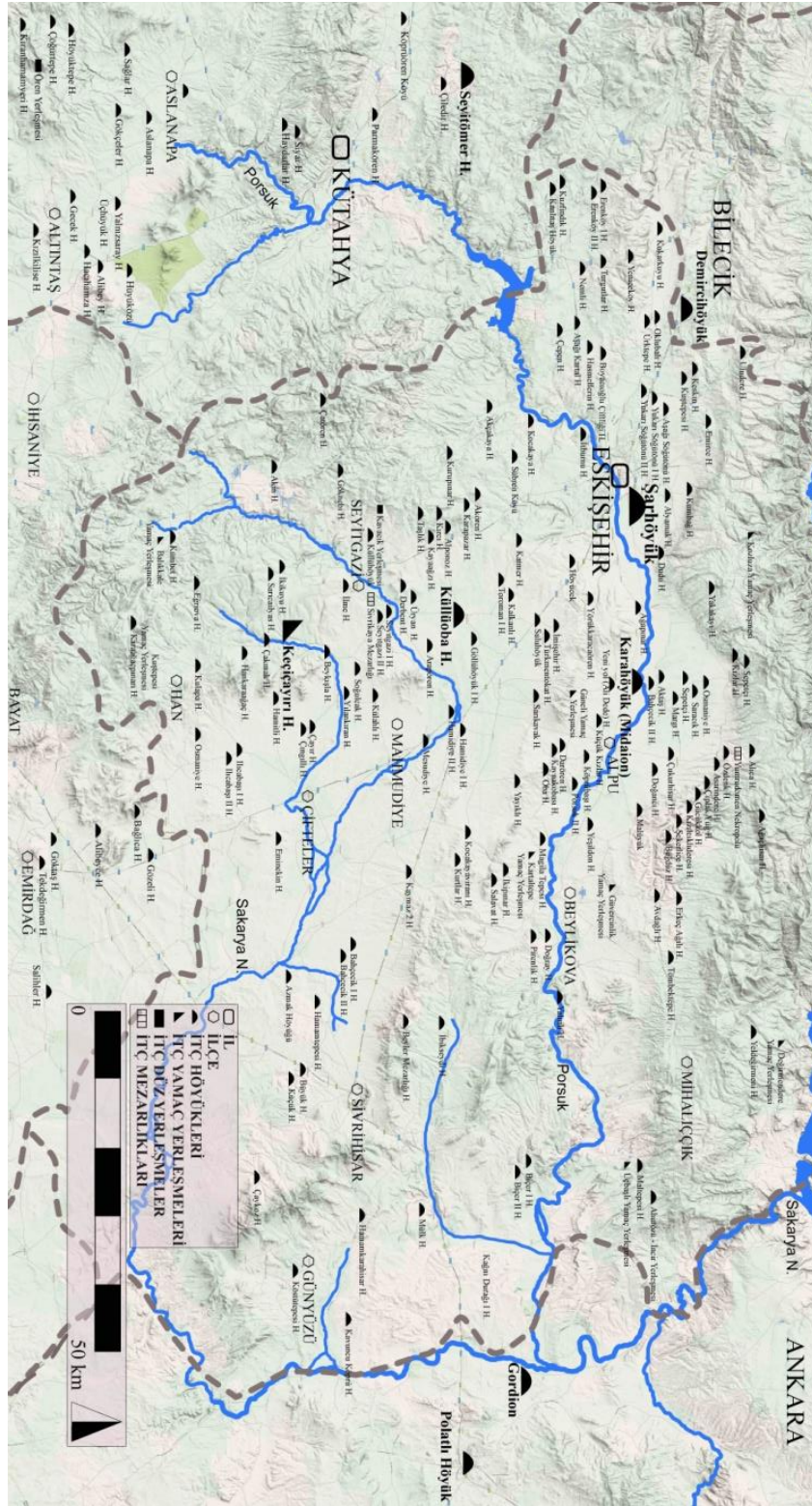

Fig. 3

Konik Tutamak	Silindirik Tutamak	Halka Tutamak
 Şarhöyük	 Küllüoba III (Öner 2009: Lev. 23/a)	 Höyüktepe (Türkcan – Beyoğlu 2015: Tab. 3/h)
 Küllüoba IV (Öner 2009: Lev.22/d)	 Küllüoba III (Öner 2009: Lev. 73/d)	
 Küllüoba IV (Öner 2009: Lev.22/e)	 Seyitömer V (Bilgen 2011: Res. 509)	
 Küllüoba IV (Öner 2009: Lev.22/b)	 Çiledir III (Türktüzün vd 2014: Res. 37)	
 Küllüoba IV (Öner 2009: Lev.22/a)	 Çiledir III (Türktüzün vd 2014: Res. 35)	
 Keçiçayırı (Sarı 2017: Lev.1/1)	 Çiledir III (Türktüzün vd 2014: Res. 36)	
 Çiledir III (Türktüzün vd 2014: Res. 34)	 Höyüktepe (Türkcan – Beyoğlu 2015: Tab. 3/e)	
 Höyüktepe (Türkcan – Beyoğlu 2015: Tab. 3/b)	 Höyüktepe (Türkcan – Beyoğlu 2015: Tab. 3/c)	
 Höyüktepe (Türkcan – Beyoğlu 2015: Tab. 3/g)	 Höyüktepe (Türkcan – Beyoğlu 2015: Tab. 3/d)	
 Höyüktepe (Türkcan – Beyoğlu 2015: Tab. 3/a)	 Beycesultan 18 (Lloyd – Mellaart 1962: Fig.4/8)	
 Höyüktepe (Türkcan – Beyoğlu 2015: Tab. 3/i)	 Beycesultan 14 (Lloyd – Mellaart 1962: Fig.4/7)	
 Höyüktepe (Türkcan – Beyoğlu 2015: Tab. 3/f)		
 Kusura Erken B (Lamb 1937: Fig. 18/3)		
 Kusura B (Lamb 1937: Fig. 18/4)		
 Kusura B (Lamb 1937: Fig. 18/2)		

Figür 4,

Geometrik Bezeme					Çentik Bezeme	
Svastika Bezeme	“+” Bezeme	Kafes Bezeme	Örgü Bezeme	Bileşik Kompozisyon	Bitki Bezeme	Kompozit bezeme
 Küllüoba IV (Öner 2009: Lev.22/b)	 Küllüoba IV (Öner 2009: Lev.22/a)	 Küllüoba III (Öner 2009: Lev. 23/a)	 Höyüktepe (Türkan - Bevoğlu 2015: Tab. 3/d)	 Beycesultan 18 (Löyd - Mellaart 1962: Fig.4/8)	 Höyüktepe (Türkan - Bevoğlu 2015: Tab. 3/h)	 Sarıhöyük
 Çiledir III (Türkütüzü vd 2014: Res. 34)	 Küllüoba IV (Öner 2009: Lev.22/c)	 Küllüoba III (Öner 2009: Lev. 73/d)			 Höyüktepe (Türkan - Bevoğlu 2015: Tab. 3/f)	 Keşikavru (Sarı 2017: Lev.1/1)
 Beycesultan 14 (Löyd - Mellaart 1962: Fig.4/7)	 Seyüdümer V (Bilgen 2011: Res. 509)	 Çiledir III (Türkütüzü vd 2014: Res. 37)			 Kusura Erken B (Lamb 1937: Fig. 18/3)	 Küllüoba IV (Öner 2009: Lev.22/d)
	 Seyüdümer V (Bilgen 2015: Res. 2035)	 Çiledir III (Türkütüzü vd 2014: Res. 35)				 Küllüoba IV (Öner 2009: Lev.22/d)
	 Höyüktepe (Türkan - Bevoğlu 2015: Tab. 3/g)	 Höyüktepe (Türkan - Bevoğlu 2015: Tab. 3/a)				 Höyüktepe (Türkan - Bevoğlu 2015: Tab. 3/c)
	 Höyüktepe (Türkan - Bevoğlu 2015: Tab. 3/i)	 Höyüktepe (Türkan - Bevoğlu 2015: Tab. 3/c)				 Kusura Erken B (Lamb 1937: Fig. 18/1)
	 Kusura B (Lamb 1937: Fig. 18/2)	 Höyüktepe (Türkan - Bevoğlu 2015: Tab. 3/b)				
		 Kusura B (Lamb 1937: Fig. 18/4)				

Figür 5